

3. Євтушенко О. А. *Війна та економіка: підтримка малого та середнього бізнесу в умовах воєнного часу*. Київ: Наукова думка, 2022.
4. Міністерство економіки України. *Державні програми підтримки підприємців у період війни*. Київ: Міністерство економіки України, [б. р.]. URL: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 2.05.2025).
5. Гончаренко В. В. *Мікропідприємства в Україні: роль у розвитку локальних економік та підтримка в умовах кризи*. Київ: Інститут економічних досліджень, 2021.

УДК 330.342:004.738.5

Черній Ігор

аспірант кафедри економіки та фінансів

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль

Науковий керівник: Панухник Олена

доктор економічних наук, професор

провідний науковий співробітник науково-дослідного центру Військового інституту
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Насьогодні цифровізація стала ключовим трендом практично для усіх економічних процесів трансформації, що особливо яскраво проявляється у сфері малого та середнього підприємництва (МСП). Цифрові технології – від електронної комерції до штучного інтелекту (ШІ) – радикально змінюють не лише інструменти ведення бізнесу, а й саму логіку економічної діяльності.

Найбільш швидко зміни проявляються серед суб'єктів малого бізнесу. Малий бізнес, який традиційно характеризувався обмеженими ресурсами, сьогодні отримує доступ до глобальних ринків, автоматизованих систем управління та персоналізованої взаємодії з клієнтами завдяки цифровим платформам. Однак, цифрова трансформація супроводжується низкою викликів – як технологічних, так і регуляторних – що потребують комплексної підтримки з боку держави.

Електронна комерція (e-commerce) стала однією з перших сфер, де цифровізація радикально знизила бар'єри входу для підприємців. За даними OECD, частка МСП, що продають товари чи послуги онлайн, значно зросла після пандемії COVID-19: у деяких країнах ЄС – удвічі порівняно з 2019 роком. Цифрові платформи на кшталт Amazon, Etsy створили низькопорогові умови для масштабування бізнесу, а інтеграція із системами логістики та оплат дала змогу навіть мікропідприємствам виходити на міжнародні ринки. Проте, успішне використання цих можливостей потребує цифрової грамотності, кібербезпеки та адаптивності до змін у споживчій поведінці [1].

Окрім комерційних інструментів, цифровізація змінює управлінські практики. Використання великих даних (big data), хмарних сервісів, систем CRM/ERP стало доступним навіть малим фірмам завдяки SaaS-моделям. Це сприяє підвищенню ефективності, точнішому прогнозуванню попиту та персоналізованому обслуговуванню. Згідно з дослідженнями, компаній, що системно впроваджують big data-аналітику, досягають приросту продуктивності до 5–6% на рік. Однак, в Україні використання таких технологій серед МСП залишається фрагментарним, що обумовлено як нестачею кадрів, так і слабким доступом до фінансування [2].

Штучний інтелект відкриває новий рівень цифрової трансформації. Йдеться не лише про автоматизацію рутин, а й про нові бізнес-моделі на базі генеративного ШІ, чат-ботів,

алгоритмічного ціноутворення. У країнах G7 малий бізнес дедалі частіше використовує low-code/no-code платформи з вбудованим ШІ для створення маркетингових кампаній, розпізнавання запитів клієнтів або аналітики продажів. Наприклад, за оцінкою European Digital SME Alliance, понад 18% МСП у ЄС вже використовують елементи AI у своїх процесах – насамперед, у B2C-секторах. Це ставить питання про інституційну підтримку: без участі держави у створенні сприятливого регуляторного середовища та цифрової інфраструктури малі фірми ризикують залишитися поза межами «четвертої індустріальної революції» [3].

Європейський Союз і країни G7 розгорнули кілька ініціатив на підтримку цифровізації підприємництва на рівні державної політики. Одним із проявів реалізації є програма *Digital Europe*, що передбачає створення мережі Європейських цифрових інноваційних хабів (EDIH), які надають МСП доступ до тестування нових технологій, менторство та підтримку цифрової трансформації. Окремі країни впроваджують «регуляторні пісочниці» для ШІ та фінтеху – безпечні середовища, в яких підприємства можуть тестувати інновації без ризику порушити відповідні норми. У Канаді діє подібна модель *Sandbox for Digital Innovation*, що допомагає стартапам експериментувати з AI-рішеннями в межах пільгового правового режиму [4].

Водночас, цифровий розрив між великим і малим бізнесом, а також між урбанізованими та периферійними регіонами залишається серйозною перешкодою. Для подолання цього розриву ЄС передбачає впровадження інструментів цифрової інклюзії, зокрема ваучерних програм на IT-послуги для МСП, грантів на кібербезпеку, навчальних ініціатив, тощо.

Отже, цифровізація відкриває великі можливості для МСП – як інструмент доступу до ринків, підвищення ефективності та створення інновацій. Проте, для їх реалізації необхідна підтримка у вигляді політик цифрової інклюзії, інфраструктури, цифрових навичок і правового поля, адаптованого до динамічних технологічних змін.

Перелік використаних джерел:

1. OECD. (2021). *The Digital Transformation of SMEs*. OECD Studies on SMEs and Entrepreneurship. URL: <https://doi.org/10.1787/bdb9256a-en>
2. Bughin, J., Seong, J., Manyika, J., Chui, M., & Joshi, R. (2021). *The impact of AI on the world of work*. McKinsey Global Institute. URL: <https://www.mckinsey.com/mgi/overview/2021/the-impact-of-ai>
3. European Commission. (2022). *The Digital Economy and Society Index (DESI) 2022*. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi>
4. Innovation, Science and Economic Development Canada. (2022). *Regulatory sandbox for digital and data-driven innovation*. URL: <https://ised-isde.canada.ca/site/ised/en/regulatory-sandbox>